A. HANS' KINDERBIBLIOTHEEK

A. HANS

Nr. 38.
Derde druk.

DE VLUCHT IN EEN KOFFER

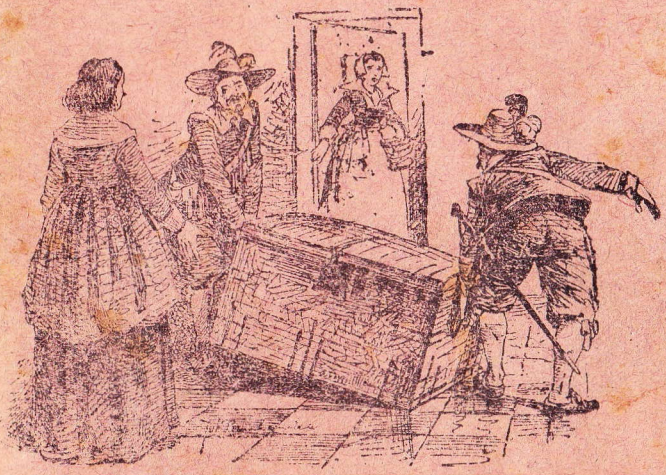

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.
Prijs: 60 centiem.

Nr. 38.

A. HANS

DE VLUCHT IN EEN KOFFER

Derde druk.

I.

Een der beste rechtsgeleerden van den vroegeren tijd was Hugo De Groot. Hij leefde omstreeks 1600 in Holland. En van hem willen we hier een geschiedenis vertellen, die treurig begint, maar vroolijk eindigt.

In 1619 werd Hugo De Groot gevangen naar het kasteel Loevenstein geleid. Dit slot stond en staat nog, waar de rivieren Maas en Waal te samen vloeien en het was dan ook geheel door water omgeven. Het zou moeilijk zijn, om er te ontvluchten.

Hugo De Groot had geen kwaad gedaan. 't Beste bewijs is wel, dat nu zijn standbeeld in het stadje Delft prijkt.

Maar hij werd gevangen genomen, omdat hij op zekere punten eene andere meening had dan de regeerders van het land.

De Groot werd dan ook niet in een gewonen kerker gestopt. Hij moest niet in een enge cel zuchten. Op het slot Loevenstein kreeg hij een kamer...

Het was echter geen salon ; de witgekalkte muren deden onaangenaam aan. Het mager vuurtje in den wijden haard kon de vochtigheid niet verdrijven... De tiche-

len vloer was koud. De Groot zat hier alleen. Hij had niets te doen en toch was hij gewoon druk te arbeiden. En zijn vonnis luidde dat hij zijn gansche verder leven op dit akelig kasteel moest slijten.

Door het raam kon hij den stroom zien en ginder verder de torens van het nabijgelegen Gorkum.

Hoe benijdde hij de schippers, die voorbij voeren en vrij waren!... De verveling drukte hem neer. Om zich wat beweging te geven speelde deze geleerde man met een rol, welken hij met een zweepje voort dreef!

't Was een treurig leven. En dan, onschuldig zijn! Er waren in Holland twee partijen ; en deze die nu heerschte, ruimde de leiders van de andere uit den weg, om gemakkelijker meester te blijven. Een vriend van Hugo De Groot, de oude en bekwame Oldebarneveldt, was zelfs op het schavot onthoofd geworden.

Hugo de Groot mocht zich nog gelukkig rekenen aan zoo'n lot ontsnapt te zijn. Nu behield hij tenminste de hoop, eens de vrijheid terug te krijgen. De macht van heerschers, wordt soms eenklaps gebroken...

De Groot werd ziek en lang moest hij te bed blijven. De gouverneur van het kasteel was afwezig geweest en keerde nu terug. Hij bezocht den gevangene en beloofde hem verbetering van zijn lot. De tichelen vloer werd met planken bedekt.

En weldra ontving Hugo het goede nieuws, dat zijn vrouw bij hem mocht wonen en hij tevens boeken zou ontvangen om te werken.

Zijn echtgenoote heette Maria van Reigersberch. Ze

was afkomstig uit de Zeeuwsche stad Veere. En als de meeste Zeeuwen bezat ze een flink karakter.

Toen haar man veroordeeld werd, zeiden vrienden, dat De Groot vergiffenis moest vragen.

— En waarom? riep Maria uit. Wie kwaad heeft gedaan, heeft genade noodig. Maar onschuldigen smeeken geen vergiffenis af voor iets, dat ze niet hebben gedaan.

Veel liever ging de koene vrouw haar man gezelschap houden op Loevenstein. Zij kreeg een paar kamers, mocht zelf het voedsel bereiden, en ze liet ook haar dienstmeisje komen, Elsje van Houwening, om haar behulpzaam te zijn...

Hugo De Groot kon dus nu werken. Hij wilde boeken schrijven over het Recht. Daarvoor had hij veel andere boeken noodig. Een hoogleeraar, professor Van Erp zond die. En als De Groot ze gebruikt had, stuurde hij ze terug en kreeg dan weer andere.

Voor dat heen en weer zenden werd een groote koffer gebruikt. Een schipper nam die mee en bracht hem.

't' Was dus een heel ander leven voor onzen geleerde. Zijn vrouw en Elsje mochten het kasteel wel verlaten en er terugkeeren, maar De Groot moest op zijn kamer blijven.

Maar hij gevoelde zich toch huiselijker, al bleef de vrijheid lokken. Zoo ging eenige tijd voorbij. De koffer reisde getrouw heen en terug. Als hij gereed stond, om naar het schip vervoerd te worden, kwam de gouverneur

er even in kijken, om te zien of er geen verboden brieven in zaten. Dan droegen soldaten de zware vracht naar beneden. Maar nooit vond de overste iets verdachts. En weldra liet hij den koffer uit het kasteel, zonder hem nog te onderzoeken.

Tot laat op den avond zag men licht op De Groot's kamer, want de geleerde bleef lang in arbeid en studie verdiept.

II.

Maria van Reigersberch was een schrandere vrouw. Ze vond het verblijf op het kasteel zeer vervelend en treurig. Haar goede man zat hier opgesloten als een misdadiger, die de vrijheid niet waard was. En tot in den vreemde sprak men met eere van hem om zijn geleerde werken. En dan gevangen wegens een geschil van gedachte!

Maria stond dikwijls voor het raam. Dan keek ze naar den stroom en vroeg ze zich af, of er geen kans zou zijn om haar man buiten dit akelig kasteel te brengen.

Zekeren dag zei ze tot haar man:

— Ik heb een plan in mijn hoofd, om u te laten ontvluchten.

— Ontvluchten van Loevenstein! antwoordde Hugo. Maar Maria, dat is onmogelijk....

— Met list misschien niet... Ik heb aan den koffer gedacht. De gouverneur kijkt er nooit in, als we boeken verzenden... Als gij nu eens in den koffer gingt liggen en u zoo buiten het kasteel liet vervoeren!

— Maar, Maria toch... hoe zou dat kunnen? Ik zou immers stikken....

— Van hier tot Gorcum is toch maar een kleine afstand. En door het sleutelgat komt wat lucht. De koffer is groot genoeg voor u....

De Groot peinsde even over het plan van zijn vrouw na.

— Wie weet, zei hij dan, zou het niet te doen zijn? Gij zijt toch een slim vrouwtje!

— Als het lukte, zoudt gij vrij zijn! De koffer wordt van hier naar Abraham Daetselaer te Gorcum gebracht, zooals het de gewoonte is. Zijn vrouw is een zuster van professor Van Erp, die u de boeken leent.

— Ja, ik weet het wel.

— Daetselaer zelf is vrij onverschillig, maar zijn vrouw heeft veel voor ons over en behoort tot onze partij. Zij zal ons zeker behulpzaam willen zijn. Als gij in haar huis vertoeft, laat ze u wel een vermomming bezorgen, om verder te geraken.

— Maar gij, Maria...

— Ik blijf hier! En dan moeten de heeren mij ook laten gaan. Ik ben niet gevangen. En ze kunnen me toch niet straffen, omdat ik mijn echtgenoot help vluchten.

— Rechtvaardig zou dat zeker niet zijn...

— Ze zullen het ook niet doen. We moeten de heeren in den Haag niet erger voorstellen dan ze zijn. En het volk zou er zich tegen verzetten, als men mij opgesloten wilde houden.

— Uw plan lokt me al meer en meer, hernam De Groot.

— Wel probeer eens dadelijk of ge in den koffer kunt liggen.

Maria van Reigersberch stond op, opende de kist en liet er haar man in kruipen. Met de knieën opgetrokken, kon De Groot er liggen.

— De houding zou spoedig vermoeiend zijn, sprak hij. Doch ik kan me gedurende eenigen tijd oefenen. Als ik elken dag wat in den koffer ga liggen, zal ik het beter gewoon worden.

— Welnu, neemt ge het voorstel aan, Hugo? vroeg Maria.

— Ja! Laat ons de kans grijpen! Lukt het niet, dan zal ik wat strenger bewaakt worden. Maar de heerlijke vrijheid, is de proef wel waard!

Den volgenden dag reeds begon De Groot zich te oefenen in het liggen in de enge kist. Hij was dus vastbesloten het avontuur te wagen. Hij zou twee uur in den koffer moeten vertoeven.

. . . . . .

In de Gasthuisstraat te Gorcum stond de woning van Abraham Daetselaer.

Mevrouw Daetselaer zat in haar kamer. Ze keek naar

het spel van haar kinderkens Zij was een liefderijke moeder, een goede huisvrouw, edel van karakter.

Mevrouw Daetselaer zat in haar kamer, (blz. 8)

De dienstbode trad binnen en zei tot haar meesteres:

— Mevrouw De Groot is hier om u een bezoek te brengen.

Dadelijk moest Maria van Reigersberch binnen treden. De dienstbode nam even de kinderen mede.

— Ik wil eens ernstig met u spreken, zei Mevrouw De Groot na een praatje over het weer... Misschien vraag ik te veel van u, maar dan zult ge me dat openhartig zeggen.

— Ge weet, Maria, hoe gaarne ik u van dienst ben, antwoordde Mevrouw Daetselaer, vertel me dus vrij uit, wat ge op 't harte hebt.

Mevrouw De Groot deelde nu het ontvluchtingsplan mee. Haar vriendin juichte het dadelijk toe. O, zeker, men moest den koffer als naar gewoonte hier brengen... Mevrouw Daetselaer zou De Groot verbergen. Kijk hier stond een kast met dubbelen wand. Daar zou niemand den vluchteling vinden, al kwam men het huis door zoeken. Maar lang mocht De Groot hier dan niet blijven. Mevrouw Daetselaer zou wel voor een vermomming zorgen.

— Ik spreek er mijn man pas over, als uw echtgenoot hier is, vervolgde ze. En kan of wil hij niet helpen, dan krijg ik zeker bijstand van zijn schoonbroeder Van der Veen.

De dames bepaalden dan den tijd voor de uitvoering.

— Doe het de volgende week, als het hier kermis is, raadde vrouw Daetselaer aan. Er zal dus veel volk op gang zijn en mijnheer De Groot kan dan gemakkelijker uit de stad ontsnappen.

— Dat zou uitmuntend zijn. O, wat ben ik u dankbaar voor uwe edelmoedige medewerking, hernam Maria ontroerd.

— En ik ben blij eene goede daad te mogen doen. De heeren in den Haag kerkeren van onze beste, geleerdste menschen. Eens zullen de oogen open gaan. Het nageslacht zal zich afvragen, hoe het mogelijk was zoo te handelen tegen edele zonen van het land. Ik denk aan Oldebarneveldt. Ze durfden hem een landverrader noemen en stuurden hem naar 't schavot. Toen de rechter zijn vonnis voorgelezen had, wilde de grijsaard nog iets zeggen, maar een der heeren riep hem toe : « Uw vonnis is gelezen, voort, voort! » En dat tot een eerbiedwaardig man van een en zeventig jaar. En Oldebarneveldt sloeg de oogen op en zuchtte: « O, God, wat komt er van den mensch! » Op zijn stokje steunend beklom hij het schavot. Een der schoonste mannen van Nederland moest door beulshanden sterven. En wat zei Oldebarneveldt tot het volk? « Mannen, gelooft niet dat ik een landverrader ben! Ik heb oprecht en vroom gehandeld als een goed patriot en zoo zal ik sterven ». Hij bad en zei tot den beul: « Maak het kort ». Hij trok zijn fluweelen mutsje voor de oogen en hief de handen biddend op. En toen viel de slag...

Bij die herinnering had mevrouw Daetselaer de tranen in de oogen gekregen.

— En dat alles, omdat de eene partij met de andere verschil heeft over het bestuur van het land, vervolgde

ze. O, Maria, toen heb ik ook voor uw man gevreesd. Gelukkig was het geen doodvonnis voor mijnheer De Groot. Hij werd gekerkerd als veel andere vrienden. Maar weet ge dat Dominicus Sapma ontvlucht is.

— Is het waar?

— Ja... en ook door de hulp van zijn vrouw. Om dezelfde reden als uw man zat hij in den kerker te Amsterdam. Zijn vrouw kreeg verlof, om hem te bezoeken. Zij trad de gevangenis binnen leunend op haar zuster. Ze hield een neusdoek voor haar aangezicht en bedekte dit zoo. « Zij heeft vreeselijke tandpijn », zei de zuster tot den cipier. Eens bij haar man, was de pijn verdwenen. Mevrouw Sapma liet nu haar echtgenoot haar kleeren aantrekken. Dominicus verliet zoo vermomd de kamer. Hij hield ook den zakdoek voor zijn gezicht en leunde eveneens op zijn zuster. Het was al tegen den avond, het schemerde. En de cipier merkte de list niet. Sapma ontkwam. Hij is vrij.

— O, dat geeft me moed, verzekerde mevrouw De Groot. En wat heeft men met de moedige gade gedaan?

— O, haar ook laten vertrekken.

— Als ik Hugo buiten Loevenstein krijg, moeten ze mij ook de vrijheid geven.

— Natuurlijk! Een vrouw mag haar echtgenoot toch helpen. De cipieren moeten maar beter uit hun oogen zien. Ja, als ik al het gebeurde overpeins, ben ik blij aan een goede zaak mee te kunnen werken... Later zullen de oogen open gaan, zeg ik. Oldebarneveldt zal geroemd

worden, al stuurden ze hem naar het schavot. (1) Dus, Maria, ik zal Hugo verwachten. God zegene de onderneming; ze is heerlijk en rechtvaardig. En ik ben overtuigd dat De Groot later weer veilig in het vaderland mag terug keeren.

— Wanneer!

— De tijden veranderen, de haat valt! Heb moed en vertrouwen. Maar nu moeten we Hugo eerst uit het slot zien te krijgen. Uw plan is uitstekend.

De vrouwen spraken daarover nog een wijle. Dan gingen ze in de huiskamer. Maria moest blijven eten. Ze liefkoosde de kinderen.

Abraham Daetselaer verscheen nu ook. Hij was zeer hoffelijk, vroeg naar de gezondheid van mijnheer De Groot, maar sprak niet over de partijgeschillen. Hij mengde zich daarin niet en dacht alleen aan zijn zaken.

Tevreden toch over de onderhandelingen keerde Maria dan naar Loevenstein terug. Van op de rivier staarde ze naar het grauw kasteel, de sombere staatsgevangenis. Er waren buiten De Groot nog geleerde mannen opgesloten, vrienden van Hugo, en even onschuldig als hij. Maar men wilde hun invloed op het volk weren.

— Wie weet, hoe gauw Hugo er uit is, dacht Maria.

— O, Elsje zal ons zeker helpen! meende De Groot.

(1) Onlangs werd voor Oldebarneveldt een beeld opgericht te Rotterdam.

Ze vertelde aan haar man, hoe alles naar wensch ging. Ze deelde ook de ontsnapping van Sapma te Amsterdam mee.

— En ik wil even veel moed en trouw betoonen als die vrouwe, zei Maria.

— Ja, ik weet dat gij alles voor mij zoudt doen.

— Iemand zou den koffer moeten vergezellen, hernam mevrouw De Groot. Wie weet, hoe lang de schipper anders talmt, eer hij hem te Gorcum aan wal brengt! En hoe langer dit duurt, hoe benauwder gij het krijgt. Ik heb aan onze brave dienstbode gedacht.

— Ja, we kunnen haar ten volle vertrouwen.

— Wel spreekt er met haar over!

— We zullen het dadelijk doen.

Mevrouw riep de dienstmaagd en zei vriendelijk:

— Elsje, ga eens even zitten, we moeten ernstig met u spreken.

En dan deelde de meesteres haar plan mee. Elsje van Houwening was opgetogen. O, hoe blijde zou ze zijn als mijnheer uit dit akelig kasteel kon geraken! Zeker, wilde ze meegaan. En ze zou wel zorgen, dat de koffer vlug naar de woning van Daetselaer werd gedragen.

III.

Eenige dagen waren voorbijgegaan. Op een morgen (22 Maart 1621) klopte Elsje op de kamer van haar meesteres. En toen ze binnen gelaten was, zei ze:

— O, mevrouw, vandaag moest mijnheer vluchten De gouverneur is zoo juist vertrokken naar Heusnen. Ik heb het van de soldaten gehoord En hij blijft tot vanavond weg.

Hugo De Groot, die al in een boek verdiept had gezeten, stemde dadelijk toe, dat ze deze gelegenheid moesten gebruiken.

— Dan mogen we niet talmen, sprak Maria. Ik zal aan den hoofdman van de wacht vragen, of we een koffer boeken mogen verzenden.

Onmiddellijk verliet ze het vertrek. Aanstonds was ze terug.

— Zonder moeite toegestaan, zei ze. Elsje ga u dus kleeden... Vraag eerst, dat ze den veerschipper roepen. We mogen geen tijd laten verloren gaan! Hoe langer er gedraald wordt, hoe langer mijnheer in de kist moet liggen.

De dienstbode keek ernstig haar meester aan, en zei:

— Tot straks bij mevrouw Daetselaer! mijnheer.

— God geve het, Elsje! antwoordde De Groot ontroerd. Gij zijt een goede ziel!

En nu zou het groote plan uitgevoerd worden! De Groot deed zijn bovenkleeding af. Dan knielde hij neer en smeekte om Gods bescherming op de onderneming. 't Was een plechtig oogenblik.

— En nu met Gods hulp.

Hij kuste zijn vrouw en vervolgde:

— Het zal toch eenigen tijd duren, eer we elkaar terug zien... als alles gelukt.

— De hemel zal ons weer samen brengen. Ik zal moedig zijn, Hugo. Ik ben overtuigd, dat ons het geluk de vrijheid wacht. God zegene u...

— En u, mijne trouwe, geliefde gade!

De Groot strekte zich dan in den koffer uit. Maria legde onder zijn hoofd een kussen en vulde de overgebleven ruimte met boeken en garen aan. Ze liet het deksel open, tot Elsje kwam. Deze verscheen vlug en zei dat de veerschipper al naderde.

— Nogmaals Gods zegen afgebeden, fluisterde Maria.

Hugo glimlachte tot haar. Toen liet mevrouw De Groot het deksel neer. Ze sloot den koffer, kuste den sleutel en gaf dezen aan Elsje van Houwening.

In de kamer stond het ledikant van De Groot, omgeven door breede gordijnen. Maria trok deze dicht en voor het bed plaatste ze Hugo's pantoffels. Zoo leek het, of haar echtgenoot nog sliep en zulks zou niet vreemd lijken voor hen die de kist kwamen halen; want ieder op

het kasteel wist, dat de gevangene altijd zeer laat werkte. Men begreep zelf niet, hoe hij daartoe den moed had en gevoelde er bewondering voor. Maar zoo zouden de soldaten er zich niet over verbazen, dat de Groot 's ochtends uitsliep. De list van Maria was dus goed gevonden.

Mevrouw De Groot keek even door het venster.

— Ja, de schipper is daar, zei ze. O, Elsje, nu komt het er op aan.

— Reken op mij, fluisterde de dienstbode. Ze zullen aan mij niets merken.

— Alles is gereed... Roep nu de soldaten maar, om den koffer te halen. En hier hebt ge geld. Zoo noodig kunt ge te Gorcum nog mannen huren om den koffer weg te laten brengen, als de schipper niet dadelijk van boord kan.

— Best, mevrouw, en Elsje haalde de dragers.

Eenige stonden later kwamen twee mannen der bezetting binnen. Mevrouw wees naar den koffer en zei:

— Hij staat klaar, zooals ge ziet.

Wat bonsde haar 't harte! Nu moest men toch eens in de kist willen kijken! Maar de krijgslieden namen den koffer op.

— Drommels, wat is het ding zwaar... 't is of De Groot er zelf in zit, riep een van hen.

Mevrouw ontstelde geweldig, maar toonde het niet.

— Het zijn groote boeken, schertste ze. Maar zulke

sterke kerels lachen toch met zoo'n vrachtje, zou ik meenen.

— Liever zou ik het toch niet ver dragen, hernam de soldaat.

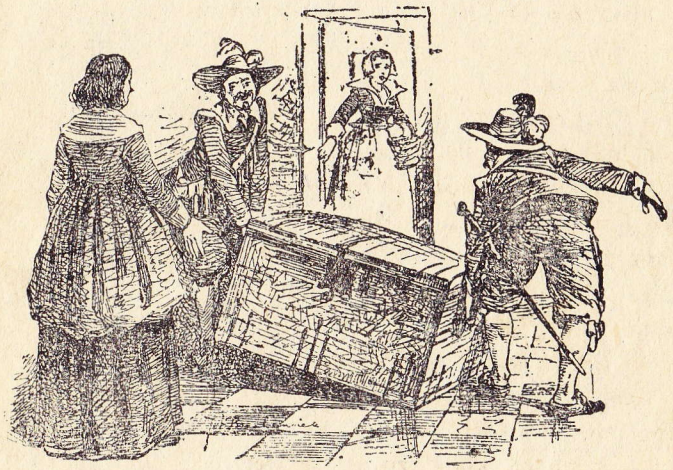

't Is of De Groot er zelf in zit... (blz. 18).

En de mannen verlieten met de kist de kamer. Mevrouw deed de deur dicht. Ze ging zitten voor het raam, waardoor ze het uitzicht had op de rivier. Ze zou de schuit met den blik kunnen volgen, bijna tot de stad toe. En de trouwe, liefderijke echtgenoote bad om zegen op de reis.

De veerschipper lag met zijn schuit bij het kasteel. De soldaten droegen den koffer aan boord.

— Gaat ge ook mee? vroeg de schipper aan Elsje.

— Ja, ik moet boodschappen doen te Gorcum, antwoordde het meisje.

— 't Is er juist kermis!

— Kermis... Och, als ge bij gevangenen woont, vergaat de lust tot kermis vieren!

— Ge behoeft op Loevenstein niet te blijven.

— Mijn meesters zijn altijd goed geweest voor mij en ik wil het nu ook voor hen zijn.

— Nu, dat is braaf!

Maar de schipper moest thans aan zijn schuit denken. Hij heesch het zeil en gaf bevelen aan den jongen, die knechtje bij hem was. De schuit voer heen. Elsje zag mevrouw De Groot voor het venster. Ze wuifde met den zakdoek ten teeken, dat alles goed ging.

— 't Is of ge een lange reis gaat maken, zei de jongen.

— O, neen, maar mevrouw meende, dat het sterk waaien zou op de rivier. En nu wuif ik om haar te toonen, dat ik heelemaal niet bang ben.

— Bang met zulk stil weer. Ja, er is wel een briesje..

Maar eensklaps hield de knaap op, keek naar den koffer en riep tot zijn vader:

— Er leeft iets in de kist; Ik hoor gerucht!

— Ja, dwaze jongen, boeken hebben geest en leven, dat weet ge wel! zei Elsje vlug.

De knaap lachte eens, en wond dan een eind touw

op. 't Gevaar was weer afgewend. De schuit zeilde nu snel voort. Onderwege ging het knechtje op de kist zitten en trappelde er met zijn hielen tegen. Elsje begreep dat dit haar meester zeer hinderlijk moest zijn.

— Toe, vriend, ga van de kist, zei ze. Er zit bij de boeken ook wat porselein en ge zoudt dat kunnen breken. Dat mag niet. Gewillig gehoorzaamde de knaap. Het schip bereikte dan veilig Gorcum. Elsje ging bij den schipper en zei op haar vriendelijksten toon:

— Laat eens dadelijk den koffer naar mijnheer Daetselaer brengen, ik heb veel haast.

— Nu, omdat ge zoo'n braaf kind zijt.

Hij riep een man en samen droegen ze den koffer heen.

Elsje verkeerde in hevige spanning. O, als haar meester zich nu maar stil kon houden! Nog eenige minuten en alles was gelukt.... of mislukt. Ze stapte mee tot dicht bij de woning. Dan liep ze snel vooruit. Gelukkig werd ze door mevrouw ontvangen.

— Mijn meester is daar, fluisterde ze.

Mevrouw Daetselaer keek verrast op, maar ze bedwong haar verbazing. En toen de dragers daar waren, sprak ze zeer kalm:

— Breng den koffer maar hier in de achterkamer. dan staat hij uit den weg.

De dienstbode betaalde de mannen, die onmiddellijk vertrokken. Mevrouw Daetselaer sloot de deur van het vertrek. Elsje boog zich en riep: « Mijnheer ! »

Ze kreeg geen antwoord.

— O, mijnheer is zeker dood! kloeg ze met een snik

Maar dadelijk klopte De Groot tegen den wand.

— Neen, hij leeft! hernam de dienstmaagd, nu verheugd.

Ze ontsloot de kist en De Groot stapte er uit. Hij was wat duizelig en ook stram. Twee uur had hij in die benauwende houding gelegen.

— O, mijnheer, ge zijt vrij, sprak Elsje, schreiend van vreugde.

— Nog niet, fluisterde mevrouw Daetselaer. Men kan op Loevenstein de ontvluchting bemerkt hebben. En dan komen de soldaten naar hier om te zoeken.

Ze opende de kast en vervolgde:

— Mijnheer De Groot, ik breng u een mantel. Ge komt hier zitten, maar bij de eerste waarschuwing moet ge in die kast.

Toen de flinke vrouw Hugo zoo ver geholpen had ging ze bij haar man, die ondanks de kermis, in zijn kantoor zat.

— Hugo De Groot is hier in huis, sprak ze.

— Wat bazelt ge nu! De Groot hier? Is hij dan in vrijheid gesteld?

— Neen, maar ontvlucht, en in korte woorden vertelde de dame het gebeurde.

— Hoor eens, ge steekt ons in een gevaarlijk avontuur, bromde Daetselaer. Ik wil met het geval niets te

maken hebben. Natuurlijk zal ik De Groot niet verklikken, maar hij moet zoo spoedig mogelijk het huis uit. Ik heb geen lust zelf op Loevenstein gestopt te worden.

— Hij zal dadelijk vertrekken, beloofde de vrouw.

— Wat ge toch allemaal uithaalt.

— Laat mij doen! Ik beschouw dit als mijn plicht en vraag u geen hulp. Ik wist echter dat ge te rechtschapen zijt om De Groot te verklikken.

Mevrouw Daetselaer spoedde zich naar het huis van haar mans schoonbroeder, Van der Veen. Ze deelde hem ook alles mee. En Van der Veen was verheugd over het nieuws. Hij had groote achting voor De Groot. Hij was dadelijk gereed om hulp te bieden. Even dacht hij na.

— We zullen De Groot als metselaarsknecht vermommen, zei hij. Dan moet hij naar het veer van Waalwijk. En hij kan dan verder naar Antwerpen reizen. Eens buiten het land, is hij veilig. Binnen een kwartier ben ik bij u.

Van der Veen hield woord. Hij bracht een metselaarspak naar de woning van Daetselaer. Hartelijk schudde hij De Groot de hand, en deelde dan de maatregelen mee.

— Ge verkleedt u, zei hij. En buiten de deur wacht u een metselaarsbaas, een vertrouwd man. Hij behoort tot onze partij. Hij weet niet wie gij zijt, maar het is hem genoeg een partijgenoot in u te zien en daarom wil

hij u naar 't veer geleiden. Ik vaar eerst over en zorg, dat er voor u een wagen aan den overkant gereed staat. Ook neem ik andere kleeding mee, die ge ginder kunt aantrekken.

De Groot dankte hartelijk voor al dien bijstand. Vlug was hij verkleed. De geleerde man stond daar nu in een met kalk besmeurd pakje.

Mevrouw Daetselaer was aan de deur gaan kijken. Op eenigen afstand bemerkte ze eenen metselaar. Vlug keerde ze bij De Groot terug en zei:

— Uw helper wacht. Ik zal u buiten laten door het poortje... en niet door de groote deur. Dat lijkt minder verdacht. (1)

Ontroerd nam de vluchteling afscheid van mevrouw Daetselaer en niet minder van het trouwe Elsje. Dan trok hij de straat op. De metselaarsbaas wachtte en leidde Hugo door de kermisvierende menigte.

— Vandaag ook werken? vroeg een kennis aan den ambachtsman.

— Met kermis te vieren verteert men en met werken wint men...

— De boog kan niet altijd gespannen zijn. Maar gij zijt zeker ook tegen feesten.

— Och, ik heb het druk...

En de baas stapte verder. Velen waren afkeerig van de kermis, die ze als kwaad beschouwden. Daardoor

(1) Dit poortje is te Gorcum (ook Gorinchem genoemd) nog aanwezig.

werkte een deel der bevolking. Het moest dus geen verwondering wekken, dat een metselaar en zijn knecht in arbeidspak langs de kramen stapten.

De tocht verliep goed. De beide mannen voeren naar den stroom. Aan de overzijde verkleedde De Groot zich weer, ergens achter een dijk. Na eenigen tijd verscheen de wagen. En Hugo nam afscheid van den heer Van der Veen en reed heen... Hij gevoelde zich vreemd te moede Hij was nu vrij. Maar hij dacht toch met ongeduld aan zijn vrouw en Elsje. Als zij bij hem zouden zijn, kon hij pas verheugd wezen.

IV.

In den namiddag keerde Elsje van Houwening naar Loevenstein terug. Met welk een ongeduld verbeidde mevrouw De Groot haar.

— Gelukt... mijnheer is al op weg naar Antwerpen, fluisterde het meisje toen ze met haar meesteres alleen was.

— Goddank! O, Elsje, vertel mij alles...

En daarna kuste de dame dankbaar en ontroerd de nederige dienstmaagd. Nu zouden ze maar kalm de verdere gebeurtenissen afwachten.

De dag verliep zonder dat de ontvluchting bemerkt werd. 's Avonds keerde de gouverneur van Heusden terug. En toen hij Loevenstein naderde, mompelde hij:

— Vreemd, dat ik geen licht zie in de kamer van De Groot. De boekenwurm is toch altijd zeer laat aan 't lezen of 't schrijven.

Prouninck — zoo heette de bevelhebber — kreeg achterdocht. En in 't kasteel aangekomen, klopte hij dadelijk aan dedeur van De Groot's werkvertrek. Mevrouw liet hem binnen.

— Waar is uw man? vroeg Prouninck rond blikkend.

— Hij is hier niet meer, heer gouverneur!

— Ontvlucht! riep de bevelhebber verschrikt.

— Ja...

— En hoe!

— Dat mag ik u niet meedeelen, bernam Maria kalm

— Ik moet en zal het weten! bulderde Prouninck, maar hoe hij ook dreigde en tierde, zoomin mevrouw De Groot als Elsje wilde hem inlichten.

— Dan zijt ge beiden mijn gevangenen! verklaarde de gouverneur.

— Daarover zullen de heeren in den Haag oordeelen, beweerde Maria onbevreesd. Mijn man is gelukkig weg.

De gouverneur liep nijdig naar beneden. Die vlucht was voor hem een ernstige zaak. Hij riep de bezetting. Dan vernam hij, dat hedenmorgen een koffer boeken verzonden was.

— De Groot zat in de kist! raasde hij. Ha, waar-

om hebt gij den koffer niet nagezien? bulderde hij tot den hoofdman der wacht.

— Maar dat gebeurde nooit meer, gouverneur, antwoordde deze terecht.

Woedend liep Prouninck weer naar boven. Ja, de boeken stonden daar nog, doch De Groot was verdwenen. Nu kon Maria de waarheid niet meer verbergen De gouverneur wist immers, dat de koffer altijd naar de woning der Daetselaers werd gebracht. Hij liet dien avond nog het huis te Gorcum onderzoeken, maar ook hier was de vogel gevlogen.

De heeren in den Haag vernamen het gebeurde. Wat later kwam het bericht, dat De Groot veilig te Antwerpen aangekomen was, vanwaar hij naar Parijs vertrok.

Maria en Elsje moesten nog eenigen tijd op Loevenstein blijven. Dan kregen ze ook de vrijheid terug. En 't was een blij weerzien te Parijs, want mevrouw De Groot spoedde zich natuurlijk naar de Fransche hoofdstad. Ze nam het trouwe Elsje mee. De Daetselaers en Van der Veen bleven ongemoeid.

In den vreemde werd Hugo zeer hoog geschat; Koningin Christina van Zweden benoemde hem als haar gezant bij den koning van Frankrijk. De Groot keerde echter naar Holland niet meer terug. Op 28 Augustus 1645 overleed hij te Rostock. Hij had nog 24 jaar van zijn vrijheid genoten.

Zes jaar later werd zijn lijk naar Delft overgebracht, waar men nu zijn standbeeld en praalgraf ziet.

De geschiedenis vermeldt hem als een der beroemdste geleerden; maar ze heeft ook voor ons de namen bewaard van Maria van Reigersberch en Elsje van Houweningen. En wie nu nog Loevenstein bezoekt moet de kamer zien, vanwaar de koffer uitgedragen werd.

SUZANNA VAN OOSTDIJK.

Toen De Groot op Loevenstein vertoefde, zat daar ook Arnoldus Geesteranus gevangen, eveneens opgesloten als behoorend tot de tegenpartij.

Toen hij gevangen werd genomen, was hij verloofd met Suzanna van Oosdijk. Dit meisje verzorgde haar gebrekkige moeder. Ze zou deze meenemen als ze huwde. Maar nu werd haar verloofde gekerkerd.

Suzanne bleef bij haar moeder. Toen deze stierf, wilde Suzanna met Geesteranus wel huwen. Ze was bereid met haar man op Loevenstein te blijven. Ze zou uit liefde haar vrijheid opofferen en het lot van den gevangene verzachten.

En Suzanna begaf zich naar het kasteel.

Geesteranus bracht haar onder 't oog, hoe zij nu voortaan op dit somber kasteel moest wonen. Maar daarom gaf ze niet. Ze had den jongen man trouw beloofd en ze wilde hem in zijn ongeluk niet verlaten. Ze huwden

in de kapel van het slot. De vader van den gevangene, predikant te Gorcum, verbond hen in 't huwelijk. Men heeft op Suzanna lofgedichten gemaakt en wijst nog de kamer, waar zij met haar man woonde.

Een ander gevangene heette Carolus Niellius. Hij had zijn woord gegeven niet te zullen vluchten. Zekeren nacht bood iemand hem aan, hem buiten het kasteel in vrijheid te brengen.

Niellius weigerde: «Ik ben gebonden door mijn woord», zei hij. «En als eerlijk man wil ik dat houden». Menschen met zulk karakter werden als misdadigers uit de samenleving verwijderd.

Samuel Prince, ook opgesloten, wist uit te breken en stond op het pleintje tusschen het kasteel en het water. Hij wilde zwemmend den overkant bereiken, maar verwarde in het kruid en verdronk.

MOEDIGE VROUWEN.

De geschiedenis meldt veel voorbeelden van moedige vrouwen. Te Doornik ziet men het standbeeld van Christina de Lalaing. Zij leefde in de 16de eeuw en werd ook prinses van Epinoy genoemd. Haar echtgenoot was gouverneur der stad. In 1581 kwam de hertog van Parma Doornik belegeren. De gouverneur was afwezig en kon nu niet meer in de stad terugkeeren. Zijn dappere vrouw stelde zich aan 't hoofd der belegerden en gedu-

rende twee maanden sloeg ze drie en twintig bestormingen af. De moedige prinses ontvluchtte het gevaar niet, ze werd zelfs in den arm gewond. Eindelijk moest ze de veste overgeven en aan 't hoofd van 't garnizon trok ze de poort uit. De vijanden zelfs juichten haar toe. Bij de Spanjaarden streden haar broeder en schoonbroeder, die de prinses ook tot de Spaansche zijde wilden overhalen. Maar fier weigerde ze haar volk te verraden en ze verliet de stede, om zich te Antwerpen te vestigen, waar ze reeds het volgend jaar overleed, naar men zegt van hartzeer over 't verlies der veste. Toen heeft de Doornik-sche burgerij een schoon voorbeeld gegeven van vaderlandsliefde. Zelfs kinderen streden mede, want op de wallen sneuvelden 41 vrouwen, 33 jongens en 10 meisjes.

Ook Griete van Halle in Brabant is bekend gebleven. In Mei 1489 doorstond de stad een merkwaardig beleg. Filips van Cleef, belegerde met 10,000 man de veste. Gedurende elf uren werd Halle beschoten ; 470 steenen kanonballen vielen neder en richtten veel schade aan. In de muur was een bres, waardoor wel drie wagens konden rijden. Maar de burgers gedroegen zich dapper. Allen hadden gebiecht en waren gereed te sterven. De grijsaards en de kinderen weken in de kerken, de vrouwen en de priesters moesten overal, waar brand ontstond, de vlammen blusschen; de jonge meisjes moesten water koken, lood smelten, kalk warmen, ge begrijpt wel waarom. Een der vrouwen vooral, Griete geheeten, maakte zich door haar moed en ijver onmisbaar. Filips van Cleef kon

de stad niet overmeesteren. Gedurende den nacht herstelden de Hallenaars de schade, want ze begrepen wel, dat de vijandelijkheden den volgende dag zouden hernomen worden. Maar ziet, een bode, met zweet en stof overdekt, verscheen in de stede en kondigde de nadering van een machtig hulpleger aan. De verheugde bevolking luidde de klokken, sloeg op de trommels, blies op de trompetten, loste vreugdeschoten en snelde naar de wallen. De vijanden verbaasd over deze opgewondenheid, vreesden dat er plotselinge hulpe voor de Hallenaren opgedaagd was, en als door eenen hevigen schrik aangegrepen, vluchtten ze heen, hun dooden, gewonden, tenten en geschut achterlatend.

En dan denken we aan de Brusselsche vrouwtjes. Vele Brusselaars waren in 1096 ter kruistocht gegaan, en men bleef hier zonder nieuws over hen. Maar drie jaar later op een Januariavond, verspreidde zich 't nieuws, dat de kruisvaarders door de poort kwamen. Al de vrouwen er heen! De mannen waren zoo moe, dat ze bijna niet meer gaan konden. Iedere vrouw nam haar man op den rug en droeg hem naar huis. En er was toen feest in de woning der teruggekeerde kruisvaarders. En nog elk jaar, den 19den Januari luiden de klokken ter herinnering aan den Vrouwkensavond.

EINDE.